

ACC. N:R M. 10741: 1-23.

Landskap: Borhuslän

Upptecknat av: J. Carlsson

Härad: Tjörn

Adress: Lövskogsgat. 6a, Göteborg

Socken: Stenkyrka, Valla

Berättat av: se uppt. bl. 15 baksida

Uppteckningsår: 2.1-9 1948 2.10-23.

Född år i

Stenstugor.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N. M. 141.

Skriv endast på denna sida!

Ja, det har funnits stenslugor här för. Min morfar och min morfar bodde i en stensluga på Fossa mark. De bar mig på ryggen dit jag ville vara där på dagen, men på natten ville jag inte vara där för de var som om jag skulle krävas i den lilla stensluga. Några sådana hus finns nog inte bevarade, men stenslugor och sånt finns där nog kvar. Ja, de kallade dem för stenslugor. Jag vet inte bestämt när den byggdes jag har själv sett slugor och jag har varit inne där tusende gånger. Stenslugan låg nära kullen på Fossa mark.

Slugans betägenhet. Stenslugan låg i utmarken. Platsen där slugan låg kallades Myrena. Det var på alle Bernströms mark i Fossa. Innevärdarna ägde huset.

Byggnadsätt. Slugan var helt fristående. Den stod på en liten äng. Den var inte byggd

inbillt någon beghåll. Väggarna varo uppförda av dubbla stenmurar med mellanfyllnad av jord och sand. Skugan var byggd av hällar och kullersten. jag kommer inte i höj om väggarna varo anordnade i anpassning efter stenarna och inte heller om ytterväggarna bildade skarpa hörn. jag kommer heller inte i höj hur tjocka väggarna var, men de var bra tjocka. Skugan var invändigt klödd med bräder. Där fanns en inre vägg mellan rum och färsbaga. Väggen var låg vid sidorna, annars var den som en vanlig vägg. Väggen var av sten med mellanfyllnad av jord. Det var inte så gott om bräder på den sidan.

Skugans inre. Skugan hade två utrymmen de kallades för kamrar. Man kom först in i färsbaga, sedan var där en kammar på var sida. Ingången var på långsidan. Den ledde

in till färslugan. Ja där fanns en inre dörr
mellan rum och färsuga. Eldstaden var placerad
inne i en av kamrarna. Den låg nästan mitt
i rummet, ute på golvet och där var både rökfång
och skorsten. Eldstaden var gjord av ett par
kakelungstycken av järn. Inne i sten slugan
utgjordes möblerna av en gammalmodig trä-
soffa. Och folket låg på halm. Lakan hade
de bara om julen. Ett bord och några stolar.
Var sin kygge hade de och några träfat. De hade
inga tallrikar och inga knivar. Bara en
täljkniv som de rensade fisk med. Och så var
där en gryta med tre ben. Redskap hade de inga.
Väggarna var varken målade, kalkade eller tapet-
serade.

Tak, golv och fönster. Taket uppköps av åsar jag
kommer inte ihåg om åsarna ströddes av släp-
strid. Taket täcktes med halm och fång. Där

fanns inget loftsutrymme. Stugan hade hälften brädgolv och hälften stenlagt golv. Där spisen stod var bara sten, likaså i fröstugan. Ja där fanns också fönster. Det var ett litet fyrkantigt delat i små rutor. Båda kamrarna hade var sitt litet fönster. Fönstren var placerade på långsidorna.

Innevånen. Stugans innevånen hette Hans Bernisson och hans hustru hette Kristina, född Nilsson. Där var bara ett barn, en dotter och hon hette Inger Johanna Hansdotter. Han var fiskare och hon spann fint lingarn till fisknät. De var inte så väst fattiga för där var ju bara ett barn. Han var i från Klövedal men han hade alltid bott där. Han dog i stensugan men han flyttade till sin dotter.

Uthus. Ja där fanns ett uthus med väggar

ACC. NR M. 10741:5.

av sten. De låg där på en hamn i Myra på
Forsa mark. Jag kan inte beskriva dess ut-
seende, ty jag kommer inte ihåg hur det såg
ut. Där var bara en ko och en gris.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag minns tre stycken stenslugar, och jag har varit inne i dem alla tre. Efter två står rester kvar, men den tredje är borta. De kallades för stenslugar. Den första stenslugan var bebodd i slutet av 1800-talet, och den låg i Röd.

Stugans belägenhet. Stenslugan låg i utmarken. Det var i Röd i Stenkyrka socken. Vi hade marken på arrende, men den riktige ägaren hette Olaus Olsson. Innevånarna ägde huset. De behövde inte ersätta markägaren för att få bo i huset.

Byggnadssätt. Stenslugan var inte ingrävd, och den var inte byggd intill någon berghäll. Det var dubbla stenmurar med mellanfyllnad av jord. Den var byggd av kullesten. Väggarna var omkring en meter tjocka. Det var inte någon invändig klädnad mellan rummet och köket var en vägg. Den

var byggd av sten. Det var muren till speisen
Stugans inre. Stenslugan hade ett rum
och kök. Ingången var på långsidan. Den
ledde in till köket. Eldstaden var i rummet,
den låg vid väggen intill dörren. Den hade
rökfång och skorsten. Eldstaden var av sten
men utsidan var av järn. Stenslugans in-
redning bestod av en soffa, ett par stolar
och ett bord som stod vid frösket. Husgräden
utgjordes endast av en kaffekittel och en
gryta samt ett par koppar och ett fat, det
var det hela. De hade inga andra redskap
än en spade. Väggarna voro kalkade.

Tak, golv och fönster. Taket uppbars av åsar
som vilade på stenarna. Taket täcktes med
tur. Där var ett litet innertak så att där
blev ett litet loft. I rummet var det bräd-
golv, men i köket var golvet av sten. Där

var ett fönster på gaveln i rummet, det var ett litet avlångt. Där var inget fönster i köket, så skulle de utätta något i köket så måste de sätta upp dörren.

Innevånare Husets ägare hette Johansögren Hans hustru hette Brita och deras barn hette Alfred, August, Karl samt en flicka, men hennes namn kommer jag inte ihåg. Husfädern var skollärare. Han var kommen ifrån Tyft, där hade han varit båtsman. Där var mycket fattigt. Då han flyttade ifrån stensugan blev han pensionerad och kom till en släktare på Ståle Mosse.

Uthus. Några fåhus av sten har jag inte sett här varit.

Den andra stensugan var exakt likadan som den jag har berättat om. Men den var

något större. Han som bodde i den stenskugan
hette Andreas; efternamnet minns jag inte.
Hans hustru hette Annika hon var kommen
från Klövedal. Där var tre söner och två pojkar
Töserna hette Brita och Anna-Kristina och
pojkarna hette Hans och Olaus. Namnen
på de andra minns jag inte. Andreas var
hälsomakare.

Den tredje stenskugan såg ut precis som de
andra två. Husfodern hette Andreas Jonasson
och hans hustru hette Helena. Där var tre
flickor och två pojkar. De hette Johan, Samuel,
Augusta och Anna-Kristina. Den tredje
flickan minns jag inte namnet på.
Gubben var båtsman.

Ja här fanns stenslugor får i världen. Jag vet inte om det finns några rester kvar efter dem nu. De kallades ingenting annat än stenslugor. Jag vet inte när slugan byggdes, men de bodde där i alla fall 1882. Och jag har de lämnade den 1885. Då var jag 13 år. Jag såg slugan många gånger och var inne där många gånger. Slugan låg på en höjd vid Tödammen i Lirsås i Stenkyrka socken.

Byggnadssätt. Stenslugorna låg i allmänhet i utmarkerna. Slugan låg på Anders Erikssons mark. Invånarna ägde själva huset. Därför hade de ingen ersättningskyldighet mot någon markägare. Men de var frifidei hade fått lämna ersättning.

Slugans inre. Slugan var helt fristående och var inte byggd intill någon berghäll. Väggarna var uppförda av dubbla sten-

murar med mellanfyllnad av jord. Somt
var av kullesten och somt av annan sten.
Ytterhörnena varo avrundade i anpassning
efter stenen, som stugan var byggd av.
Väggarna var tjocka. Någon invändig
klädsel på väggarna fanns inte. Mellan
rummet och fristugan fanns en vägg, som
var byggd av gråsten. Jag tror det var en
dubbel stenmur. Stugan hade två utrymmen
stova och kök. Ingången var i köket, och
när vi kom längre in, kom vi in i stova.
Ingången var på byggnadens långsida och
ledde in till köket och därnäst till stova.
Mellan köket och stova var en dörr. Eld-
staden var inne i rummet, vid en vägg.
Den hade rökfång och skorsten. Den var avsedd
som en liten fyrkantig vä, som en häll. Sedan
stack man in bränsle i ett fyrkantigt hål

på framsidan. I stugan fanns en soffa, ett bord och ett par stolar. Så fanns där också ett par lådar på vilka kopparna stod. Där fanns inga redskap, bara spedder (stickar för stumpstickning). På väggarna fanns ingen kalkning eller tapetsering eller något annat. Tak, golv och fräste. Taket vilade på åsar och åsarna gick längs efter huset. Några stoljestöd fanns inte. Taket var täckt med huvor av brv. Väggarnas överkanter låg oskyddade mot väder och vind; taket sköt inte fram där över. Något innertak eller loftsutrymme fanns inte. Golvet var stenlagt både i rum och för stuga. Där fanns bara ett fräste; det var helt litet, med ett glas. Det var i stua på gaveln.

Inväånare. I stugan bodde en gammal kvinna och hennes dotter Elsa. Vad modern

ACC. N:R M. 10741:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

hette minns jag inte. De tjänade sitt uppe-
hälle genom att binda strumpor. De var
mycket fattigt. De hade alltid bott i denna
stuga. Modern dog i stensugan och
snare kom dottern till äldershemmet.

Uthus. Några uthus av sten har jag
inte sett.

Står har inte funnits några stenslugor i vår tid. Men i Lerdal fanns en och efter den finns det nog en del rester. Jag vet inte om stenslugor hade någon särskild benämning, inte heller när den byggdes eller när den senast var bebodd. Jag har inte sett slugan själv.

Slugans belägenhet. Slugan låg i utmarken. Jag vet inte om sådana slugor brukade finnas på allmänningar. Slugan i Lerdal låg på ålfred Andréassons mark. Markägaren ägde huset och husets invånare gjorde dagsverken som ersättning.

Byggnadssätt. Slugan var något ingärd i en backslutning. Den var inte byggd intill någon beghäll, så att berget ersatte någon av slugans väggar. Jag tror, att väggarna var uppfädda av dubbla stenmurar med jordfyllnad emellan. Det var inte enbart kuller-

sten utan också annan sten. Jag vet inte om skugan hade skarpa hörn eller om de var avrundade. Väggarnas tjocklek vet jag inte om. Jag har att där var invändig bräd klädsel. Jag har att det fanns vägg mellan rummet och fröskugan, men hur den var byggd vet jag inte.

Skugans inre. Det fanns bara ett utrymme. Dören var vid gaveln. Den ledde in till rummet. Eldstaden var vid mitten av väggen. Där fanns bara ett rör upp igenom taket. Möblerna varo endast en soffa, ett bord och några stolar. Där fanns också en kåp och en träspade. Väggarna varo kalkade.

Tak, golv och fönster. Jag vet inte hur taket var byggt, men det var täckt med bär. Det fanns inget loftutrymme under taket. Golvet var belagt med stenbällar. På gaveln var det

enda fönstret.

Torvåne. Kristian hette gubben som bodde där. Efternamnet minns jag inte men hans son hette Bernhard. De var fiskare och något bönder. Där var mycket fattigt. Jag vet inte varifrån de var komna, men de var nog födda där. Där dog de också.

Uthus. Några fåhus av sten har jag inte hört talas om.

Ja, här har funnits stenslugor för och det finns resten kvar efter dem. De kallades endast för stenslugor. Jag minns en som låg på Tomsängs mark i Valla socken. Där den byggdes vet jag inte, men den var bebodd för 30 år sedan. Jag har själv sett slugan.

Slugans belägenhet. Slugan låg i utmarken. Platsen där den låg heter Luddal. Det var här i Valla. Det var på Alfred Andeassons mark. Innevännarna ägde huset.

Byggnads sätt. Stenslugan var något ingrävd i en backsluttning. Den var inte byggd in till någon berghäll på sådant sätt att berget ersatte en av slugans väggar. Jag kommer inte riktigt ihåg om det var dubbel stenmur med mellanfylld med jord, men det tror jag att det var. Slugan var byggd av vanlig sten; den var slätare än Kullustenen. På framgaveln var det skarpa hörn,

men bakgaveln gick ner till jorden. Huru tjocka väggarna var minns jag inte, jag vet inte om där var någon invändig klädnad, men där fanns en vägg mellan rummet och förslugan. Huru den var byggd minns jag inte men det var en stenvägg, jag vet inte om den var enkel eller dubbel.

Slugans inre. Slugan hade ett rum, det kallades stova. Ingången var placerad på byggnadens långsida. Ingången ledde in till förslugan. Eldstaden var placerad i rummet. Den låg vid förslugväggen. Den hade rökfång och skorsten samt var byggd av gråsten. Inne i slugan hade man en säng, en soffa och ett par stolar. Det var det minsta möjliga. Rumman hade också en spinnerock. Jag vet inte om väggarna var kalkade, målade eller tapetserade.

Tak, golv och fönster. Taket uppbars av åsar.

jag kan inte bestämt säga om åsarna ströddes av stöpstöd; men det har jag att de gjordes. Taket täcktes med tegel. Det fanns inget loftutrymme. Stensugan hade brädgolv, men i fästugan var det släta källar. Sugan hade ett fönster. Jag kan inte så nogat beskriva fönstrets utseende, men det var litet och fyrkantigt. Fönstret var i rummet, det var på gaveln.

Invärdare. Sugans innevärdare hette Olaus; efternamnet minns jag inte. Hans hustru hette Kiiskina och barnen hette Herman och Aleanna. Jag har att han var brygare. De var mycket fattiga. De hade flyttat in i stensugan, men de hade alltid bott i samma socken. Olaus och Kiiskina de dog i stensugan men barnen kom sig ut; var de blev av vet jag inte.

Uthus. Jag vet inte om det har funnits några uthus av sten.

Här fanns en hel mängd stenslugar före i världen. Nu finns det inget kvar efter dem. De kallades stenströvar. Jag har själv bott i en stensluga och är född där. Den rensades 1895. Den låg vid Slättbacken här i Valla socken.

Stugans betägenhet. Stugan låg i utmarken men det var på Rabborsby mark. Invånarna ägde huset, och därför förekom ingen ersättning till någon markägare.

Byggnadssätt. Stugan var helt firkantad och bakväggen stod intill en bergvägg, så att denna vägg utgjordes av berget. Väggarna var uppförda av dubbla stenmurar med jordfyllnad emellan. De var byggda av kullersten. Hörnen var något rundade skarpa, men det var inte så många här de gjorde det. Väggarna var inte så väst tjocka, knappt

en meter. Någon invändig brädklädsel fanns inte till att börja med, men senare rappades väggarna. Där var bara ett utrymme, men där fanns också en liten fristuga. Mellanväggen var en stenvägg i enkel mur.

Stugans inre. Stugan hade ett rum och en liten fristuga. Ingången var på husets långsida, på fristugan. Från fristugan ledde en dörr in till rummet. Där inne fanns eldstaden. Den låg vid väggen mellan rummet och fristugan. Den hade skorsten; eljest var det en liten kamin och en murad pipa. Möblerna utgjordes av ett bord, en soffa, en säng och en hönbänk. Där fanns också lavar, snickrade upp liksom bänkar, så att barnen kunde ligga. Där fanns elva barn. Så var där också så att

de satte upp takrikarna över järn.

Tak, golv och fönster. Taket uppebars av åsar som vilade på gavelröstena. Där fanns också två låsar. Taket täcktes med torv. Det sköt fram över väggarna. Något innertak eller loftutrymme fanns ej. Jag har stugan hade brädgolv, men i förstugan bestod golvet endast av tillhampad jord. Ett litet fönster fanns på sidan och ett stort på gaveln. I det lilla fanns bara en ruta, en halv meter stor. Där framme på gaveln fanns fyra rutor i försket.

Inwånare. I stugan bodde en man som hette Johan Lindahl. Hustrun hette Inger och hon var född ellättom. Gubben var skorstensfejare. Där var mycket fattigt. Tidigare hade familjen bott i Stenkyrka

ACC. N:R M. 10741:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Men flyttade in hit till Valla. Föräldrarna
stannade i stenstugan tills de dog. Barnen
kom den ene hit den andre dit.

Uthus. Stenkällare byggda på samma
sätt med dubbla stenmurar och jord fylld
emellan ha också funnits. En fanns vid
Långemyr och en vid Holbäcken.